

Országgyűlési Biztosok Hivatala
1387 Budapest Pf. 40.

Tisztelt Országgyűlési Biztosok Hivatala!

A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) jogvédő szervezet a következő indítvánnyal fordul a Hivatalhoz:

A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 54. § (1) bekezdése szerint „A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani”. Az emberi méltóságból mint általános személyiségi jogból levezetett önrendelkezési jog, ún. szubjektív alapjog, amelyet az egyes emberek igényeik és szabadságuk szerint gyakorolhatnak. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint „[A] a gyógyíthatatlan beteg döntése arról, hogy életének a rá váró szenvedésekkel teli hátralévő részét nem akarja végig élni, a beteg önrendelkezési jogának része, így vonatkoznak rá az Alkotmány 54. § (1) bekezdésének rendelkezései.”¹

Az ún. szubjektív alapjogok esetében az állami feladat kettős, egyfelől tartózkodnia kell attól, hogy beavatkozzon ezek gyakorlásába, másfelől biztosítania kell a joggyakorlás feltételeit. Ahogyan a fent hivatkozott Alkotmánybírósági határozatból kiderül az Alkotmánybíróság nem tartotta alkotmányellenesnek az akkor, és azóta is változatlan formában, hatályos szabályozást az ún. passzív eutanázia eljárási szabályairól (az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 20.-23. §§, illetve az egyes egészségügyi ellátások visszautasításának részletes szabályairól szóló 117/1998. Korm. rendelet), sőt ezek biztosítanak a beteg alkotmányos önrendelkezési jogának érvényesülését.

A rendelkezések 1998-ban történt hatályba lépése óta a TASZ tudomása szerint nem történt olyan vizsgálat, amely az életmentő vagy életfenntartó beavatkozások visszautasításának szabályainak hatályosulását vizsgálta volna. Annak ellenére, hogy a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (jogalkotási törvény) 44. §-a előírja a jogszabályok hatályosulásának vizsgálatát a jogalkotó és a jogalkalmazó szervek részére.

Viszont informális beszélgetésekből, sajtóban megjelent² tudósításokból rendre kiderül, hogy nem, vagy önkényesen érvényesülnek a fent hivatkozott szabályok a gyakorlatban. A visszas helyzet fennállásának egyik oka az lehet, hogy az érintettek nincsenek tisztában a jogi szabályozás nyújtotta lehetőségekkel. Ez utóbbit támasztja alá, hogy az Egészségbiztosítási Felügyelet 2007-ben megkezdett működése óta nem érkezett panasz sem az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) 20. § (3) bekezdésével, sem az ún. élő végrendeletéről szóló 22. §-sal kapcsolatban. Míg egy 2009 áprilisában közzétett felmérés³ tanúsága szerint a 18 év feletti lakosság 66 % -a támogatja az eutanázia valamilyen formáját, s csak 13 %-uk utasítja el annak minden formáját. A témában készült felmérések rendre hasonló eredményeket hoznak, szinte teljesen megegyező arányokkal.⁴ A másik ok a TASZ álláspontja szerint magában a szabályozásban keresendő, miszerint a megalkotott szabályok idegenek az egészségügyi ellátástól, a kórházi gyakorlattól.

¹ 22/2003. (IV. 28.) AB határozat

² <http://index.hu/video/2009/04/19/eutanazia/>; <http://www.origo.hu/itthon/19991005azorvosok.html>;

³ http://www.webbeteg.hu/index.php?page=news_full&type=75&menu=egeszsegugy&news_id=3984&cim=Eutanazia---a-lakossag-ketharmada-tamogatja

⁴ Például: <http://median.hu/object.258635d4-0161-4ab6-abf3-43138ff9fb47.ivy>

A TASZ 2009 nyarán közérdekű adatigényléssel igyekezett pontosabb képet kapni a kórházakban zajló, az életmentő vagy életfenntartó beavatkozások visszautasításával és az élő végrendelettel kapcsolatos gyakorlatról. A valamennyi országos intézménynek kiküldött levelekre adott válaszokból a várt kép rajzolódik ki: élő végrendelettel egyik egészségügyi szolgáltató sem találkozott az elmúlt 7 évben, s csak egy intézmény számolt be arról, hogy évente körülbelül 3-4 esetben kerül sor az Eütv. 20. § (3) bekezdése szerinti visszautasításra. Az intézményektől elkértük a házirendek kérdéses részeit, szinte szóról szóra megegyeztek az egészségügyi törvény szövegével, és kizárólag azt tartalmazták. Az egyik intézményből, telefonon is megerősítve, tájékoztatták a TASZ-t, hogy az idén nyáron elfogadott belső szabályzat megszületése előtti kórházi eljárási rend szerint, ha *életmentő vagy életfenntartó ellátás visszautasítására* került volna sor, akkor a kezelőorvos „saját hatáskörén belül egyeztetett a beteggel, ezt követően rögzítette a beteg dokumentációjában (kórlap), majd a beteg terápiás kezelést befejezte, vagy el sem kezdte”.

A TASZ álláspontja szerint elképzelhetetlen, hogy az országos intézményekben, egy kivételével, hét év alatt egy beteg sem élt volna az egészségügyi törvény 20. § (3) bekezdésében, vagy a 22. §-ban biztosított jogokkal, akkor is, ha vannak köztük elsősorban rehabilitációs célú intézmények is. Véleményünk szerint a jelenlegi szabályok nem képesek betölteni a funkciójukat, ezért a gyakorlatban ezek be nem tartásával kerülhet sor adott esetben életmentő vagy életfenntartó beavatkozások befejezésére. Aggályos az, ha a betegek nem élhetnek az Alkotmány és jogszabályok biztosította önrendelkezési jogukkal, ahogyan az is, ha az ellátás visszautasítására a hatályos törvényi rendelkezésekkel szembe menve kerül sor, illetve ha a betegek önrendelkezési jogát akár figyelmen kívül hagyva születik döntés az ellátás kérdésében.

A TASZ határozott álláspontja, hogy a fennálló helyzet sérti a jogbiztonságot, s ezen keresztül sérül az állampolgárok önrendelkezési joga is. A 9/1992. (I. 30.) AB határozat alapvető megállapításokat tett a jogbiztonság alkotmányos elvével kapcsolatosan. „A jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. *Vagyis a jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.* Ezért alapvetők a jogbiztonság szempontjából az eljárási garanciák. Csak formalizált eljárás szabályainak követésével keletkezhet érvényes jogszabály, *csak az eljárási normák betartásával működnek alkotmányosan a jogintézmények.*” Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint, tehát a hatályos és érvényes jogszabályokban lefektetett eljárási szabályok be nem tartásával működő jogintézmények működése nem tekinthető alkotmányosnak. A TASZ álláspontja szerint nem tekinthető alkotmányosnak, ha az egészségügyi törvényben és a kapcsolódó Kormányrendeletben⁵ foglalt szabályoktól eltérően kerül sor az életmentő, életfenntartó beavatkozás visszautasítására. Az előírt eljárási szabályok be nem tartása történhet akár a beteg akaratának figyelmen kívül hagyásával, akár az előírt procedura lépéseinek elhagyásával is. Így pedig nem csak a jogbiztonság, hanem a beteg önrendelkezési joga is sérül, amikor adott esetben nem az ő akarata érvényesül az ellátás visszautasítása vagy az abba történő beleegyezés során.

A jogbiztonság azonban véleményünk szerint nem csak a fent részletezett esetben sérül, hanem akkor is, ha egy jogintézmény nem képes betölteni funkcióját. A tény, miszerint

⁵ az egyes egészségügyi ellátások visszautasításának részletes szabályairól szóló 117/1998. (VI. 16.) Kormányrendelet

az országos intézmények közül mindössze egy helyről számoltak be olyan esetről, amikor egy beteg visszautasította az életmentő vagy életfenntartó kezelést, jelzi, hogy ez a jogintézmény, jelenlegi formájában, nem alkalmas funkciójának betöltésére. A 11/1992. (III. 5.) AB határozat szerint: „A jogbiztonság - az Alkotmánybíróság értelmezésében - az államtól és elsősorban a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára [a büntetőjogban is] előre láthatóak legyenek.” Az ún. passzív eutanáziával és élő végrendelettel kapcsolatos szabályok nem teremtenek kiszámítható, előrelátható helyzetet, hiszen annak ellenére, hogy a beteg önrendelkezési jogának ezen aspektusai is garantáltak, papíron, a gyakorlatban ezek alig-alig érvényesülhetnek. A TASZ álláspontja szerint emiatt sérül a gyógyíthatatlan betegek önrendelkezési joga, mert nem élhetnek még a jogszabályok adta keretek között sem azzal a jogukkal, hogy szabadon dönthessenek életük befejezéséről.

A 8/2003 (III. 14.) AB határozat szerint a „jogalkotással szemben egyidejűleg tehát két követelmény támasztható: egyfelől, hogy a jogalkotás a társadalmi viszonyok változását rugalmasan kövesse, másfelől, hogy érvényesüljön a jogszabályok stabilitásába vetett bizalom.” Tehát alkotmányos követelmény az, hogy a jogalkotó időről időre felülvizsgálja a megalkotott rendelkezések gyakorlati megvalósulását, s azt adott esetben módosítsa a megváltozott körülményekre vagy a gyakorlati igényekre való tekintettel. Ezentúl a még hatályban lévő jogalkotási törvény 44-45. §-ai is szólnak a jogszabályok gyakorlati hatályosulásának vizsgálatáról: a 45. § (1) bekezdése szerint a szakminiszternek kötelessége lenne folyamatosan vizsgálni a rendelkezések érvényesülését, s e tapasztalatok alapján meg kell tennie a szükséges intézkedéseket. Az Alkotmánybíróság a már hivatkozott 22/2003. (IV. 28.) AB határozatában kimondta, hogy a gyógyíthatatlan beteg azon döntése, hogy mikor akarja befejezni, az önrendelkezési jogának olyan része, amelyet korlátozni ugyan lehet más alapjog védelme érdekében indokolt mértékben, de elvonni nem lehet.

A TASZ álláspontja szerint alkotmányos visszásságot okoz az, hogy a gyógyíthatatlan betegek az Alkotmánybíróság e jogukat megerősítő határozata, s ennek gyakorlásának feltételeit rögzítő jogszabályok ellenére sem élhetnek e jogukkal a gyakorlatban. A TASZ határozott véleménye az, hogy amennyiben egy jogintézményről bebizonyosodik, hogy nem képes ellátni funkcióját, akkor azt a jogalkotónak kötelessége felülvizsgálni a hatályos rendelkezéseket, különösen így van ez, ha a jogintézmény alkotmányos alapjog gyakorlását teszi lehetővé. Emiatt indítványozzuk az életmentő és életfenntartó ellátások visszautasításával, valamint az ún. élő végrendelettel kapcsolatos rendelkezések megvalósulásának vizsgálatát. Ha vizsgálat tapasztalatai alapján, bebizonyosodik, hogy a jelenlegi szabályok nem képesek ellátni funkciójukat, azt, hogy a gyógyíthatatlan betegek, illetve azok, akik előre kívánnak rendelkezni egészségügyi ellátásukról élhessenek önrendelkezési jogukkal, akkor indítványozzuk, hogy az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 25. §-a alapján kezdeményezze az Országgyűlésnél a vonatkozó jogszabályok módosítását, annak érdekében, hogy a jogi környezet valódi lehetőséget teremtsen az egészségügyi önrendelkezés gyakorlására.

Budapest, 2010. január 15.

dr. Dénes Balázs

Elnök

Társaság a Szabadságjogokért